

Cerdanya: ¹ *Capurivo* 1098 (Baraut, *Urgellia* VIII, 85), *Accaborrius* 1196 (Kehr, *Papsturk.*, 573), *Chaborriuo* 1205 (Alart, *InuLc*), *Caborriuo* 1210 (id.), *Caborriu* 1399 (id.).

D'altra banda cal notar així mateix el parònim CA-BORREU que designa un port d'Andorra localitzat entre la vall de la Peguera de St. Julià i la vall de Besaran, nom que s'estén fins a uns pasturatges pel terme d'Arcavell (Alt Urgell): *Capudreo* 1132 (Baraut, *Cart. Vall d'Andorra* II, 86), *Capdereu* 1213 (id., 91), *Caborreu* S. XIII (id., 137), *Caborreu* 1639 (Balari, *Orig.*, 224).

ETIM. Les mencions més antigues presenten unànimement *Cap-* o bé *C(h)ab-*, i, sens dubte, cal explicar la variant *Cob-* com a resultat d'una metàtesi vo-¹⁵ càlica (*kabořiy* > *kobariy* > *kubořiy*) o bé d'una assimilació (*kabořiy* > *koboriy* > *kubuřiy*); cf. la pron. *kabořiy* a Valldarques.

Es evident que l'etimologia proposada per Montoliu (*BDC* x, 27) *CAVUM RIVUM* > *Caborriu* resulta inver-²⁰ semblant, ja que presenta dificultats no tan sols d'ordre fonètic, sinó també semàntic, i hauria donat **Caurriu* (*E.T.C.* I, 45, n. 51). És sabut, a més a més, que hi ha NLL pirinencs que comencen amb *Cab-* (p. ex. *Cabarrui* al te. de Bonansa) i que semblen ésser²⁵ pre-romans i, també, que les terminacions *-eu*, *-iu* es troben en molts topònims d'aquest origen (p. ex. *La Corriu* al Cardener).²

Així la menció de 1289 (*Caborrit*) podria representar *kabořid* o més aviat *kabořiy*, per arcaïsmes gràfic³⁰ o bé ultracorreció, en vista de la data del document.³

Tanmateix, un origen a base de *CAPUT RIVI* > *Caborriu* no solament tindria a favor seu una gran part de la documentació més antiga (S. XII), sinó que corresponderia a una realitat topogràfica dels llocs anomenats així, els quals es troben vora un curs d'aigua, i, a més de designar poblacions, també són noms fluvials (*DECat* II, 523b-1-12);⁴ així *CAPUT RIVI* > *kabořib* > *kabořiy*.

Resta per explicar encara la qualitat de la vocal tònica en *Caborreu*, la qual difícilment podria derivar-se d'una *i* llatina (cf. *RIVU* > cat. *riu*). Ara bé, una construcció genitiva com *CAPUT RECI* 'cap de rec' seria equivalent si fa no fa a *CAPUT RIVI* (cf. cat. *rec* 'rirol, xaragall, canal', 'barranquet'; *DECat* VII, s. v. *rec*); per tant *CAPUT RECI* > *kabořéř* > *kabořéř* > *kabořéřy*.⁵ Aquesta etimologia, a més a més, és la que dona Coromines en el *DECat* (VII, 166b34-60, 167a1-8, s. v. *rec*); cf. el cat. mod. *cap-rec* 'deu d'on parteixen les aigües d'un rec'. D'acord amb el mateix lingüista, aquest mot és ben antic en català, i ell mateix recorda haver-lo oït a la Cerdanya i la zona Seu d'Urgell-Andorra (ibid.). Notem en fi el que observa Coromines, relatiu a una *-d* en lloc de *-t*, en la nota 4 a l'art. ⁵⁵ *Cabó*.⁶ Ph. R.

¹ Veg. Delcor, *Juifs Puigcerdà*, 32-35. — ² Veg. *E.T.C.* I, 45; II, 33, 100. — ³ Veg. *EntreDL* I, 137-39, 147. — ⁴ Observa Coromines (1991) que els escrúpols indicats en *E.T.C.* I, 45, respecte ⁶⁰

a una etimologia llatina de *Caborriu* (i de *Caborreu*) ja no semblen prou fundats. — ⁵ Són corrents en el llatí tardà de Catalunya (Ss. x-xi) formes del tipus *caput reo* 908, *caput reum* 1043, *caput rego* 955, *capud rego* 1008 (cf. pl. *caput regos* 1124), les quals només podrien remuntar al ll. vg. *CAPUT* més el pre-romà *RECU* (veg. *Bast.-Bass.*, s. v. *caput rego*). No del ll. vg. *CAPU* (> fr. *chef*, cat. *cap* etc.), que hauria donat **cabřiu*, o **cabřeu*. — ⁶ Cf. *Cap-de-rec*, indret forestal al terme de Lles, i el *Refugi de Cap-de-rec* (1940 m.), avui abandonat (*Gran Geogr. Com. Cat.* xv, 344).

Cabos, V. *Cabàs* *Cabosi*, partida del Pont de Suert, V. *Ose*

CABRA

Poble ja antic, a la part septentrional i muntanyosa de l'Alt Camp de Tarr., arran d'una collada per on aquesta comarca es comunica amb la Conca de Barberà.

PRON. POP.: *kábrə*, 1920 a Santes Creus, Vila-bella i el Morell, Casac.; id. al Pla de Cabra (alias «Pla de Sta. Maria» ... amén ...), a Valls i a Cabra mateix, 1964, JCor. *Gentili* humorístic *cabrits* (Mn. X. Plassa, de Prades).

MENCIONS ANT. Ja existia el seu castell l'a. 980, *GGC* 814; en tot cas ja en aquesta data hi havia un *Veguer de Cabra* (CCandi, *BABL* ix, 117). *Capra*, 980, *Morerer Tarr. Cri.* I, § 2: *Capram* 1009 (Mas, N. H. *Bna.* ix, 124); *kastrum de Capra* c. 1040 (P. de Bofarull, *Condes Vind.* II, 17); *Cabra* 1067 (CCandi, *Mi. Hi. Cat.* II, 8), *Capra* 1077 (P. de Bofarull, *Co. Vi.* II, 42); *Capra* 1154 (Kehr, *Papsturk.* 338), *Kabra* 1170-92 (*BABL* VII, 110); *Cabra* 1193 (MiretS, *TemplH* 327-8). *Capra* 1194 (Mas, N. H. XIII, 203), *Cabra* 1359 (*CoDoACA* XII, 42). També el trobem citat en docs. de 1212, 1260 i 1331 (*BABL* IV, 35; CCandi, *Mi. Hi. Cat.* II, 504; *BABL* V, 120); i de 1090, 1142, 1173 (*BABL* II, 39; Miret, *Templ.*, 79; *BABL* II, 277). El Coll de Cabra fa també important paper en les fonts medievals: «villa de super collum ⁴⁰ *Capre*» a. 1194 (*BABL* II, 468).

A penes cal dir que la *p* de la forma *Capra* d'algunes d'aquestes mencions té ben poc valor com a indicatiu etimològic: es tracta de llatinitzacions artificioses per analogia del nom de l'animal.¹

En canvi podem reconèixer força convincent al supòsit d'un origen afí al de la ciutat de *Cabra*, prop de Còrdova, que era *IGABRUM* en temps romans. Tant a l'un com a l'altre país la intervenció de l'àrab, seria causa de l'ensordiment de la *G-* en *k-*.

Tanmateix, pel que fa al nom bètic ja es troba també des d'antic, en una variant com l'actual, car ja veiem el gentilici *Cabrensis* almenys en *CIL* II, 1616 = 5469 en inscripció trobada a la mateixa Cabra cordovesa (Holder, *Alt. Spr.* II, 1870.24, s. v. *Togusua*).

Quant a la *I-* ('amovible') desapareixia en molts